

Barometer 2014 – Axplock

Utgångspunkten för Sveriges politik för global utveckling (PGU) är att alla politikområden ska bidra till målet om en rättvis och hållbar global utveckling. Politiken ska dessutom genomsyras av ett rättighetsperspektiv, genom att t.ex. väga in hur den främjar eller hämmar migranternas rättigheter eller klimaträttvisa, och de fattigas perspektiv på utveckling. Barometer 2014 mäter Sveriges genomförande av PGU inom handel, skatteflykt, klimat, säkerhet, migration samt företag och mänskliga rättigheter. I rapporten presenteras också konkreta förslag på hur de målkonflikter som finns kan hanteras. Axplocket är en kort sammanfattning av rapporten.

Skatteflykt från utvecklingsländer

Omfattande skatteflykt gör att utvecklingsländer går miste resurser som kunde ha använts till utveckling och fattigdomsbekämpning. På politisk nivå har frågan om skatteflykt och dess tekniska lösningar börjat få alltmer uppmärksamhet. Inom EU-samarbetet behandlas just nu flera förslag som kan bidra till att öka företagens transparens och därmed hejda skatteflykten. Den svenska regeringen säger sig vara "i grunden positiv till ökad öppenhet och insyn i skattefrågor" men har samtidigt inte inom EU förespråkade krav på att företag ska redovisa sin verksamhet för varje land de verkar i eller på offentliga register över företags, stiftelsers och trusters verkliga ägare vilket vi efterlyser.

Det statliga riskkapitalbolaget Swedfund investerar en del av det svenska biståndet i företag som har verksamhet i utvecklingsländer. Swedfund har tidigare kritiserats för att ha investerat i fonder som har sina säten i skatteparadis. Swedfund har tagit egna initiativ till att hantera frågan om skatteflykt, men regeringen borde upprätta ägardirektiv där man säkerställer att svenska biståndsinvesteringar inte bidrar till skatteflykt.

Klimat

Klimatförändringarna slår hårdast mot de som redan är mest utsatta och drabbade av fattigdom. En ambitiös klimatpolitik behövs för att rädda klimatet samtidigt som rätten till utveckling och grundläggande mänskliga rättigheter värnas. I EU har Sverige gått från att vara ett av de mer ambitiösa länderna vad gäller klimatpolitik till en placering som snarare ligger mitt i EU-gruppen av medlemsstater. Det senaste exemplet är regeringens tystnad under processen att ta fram nya klimat- och energimål för EU till 2030, där andra medlemsstater tidigt uttryckte stöd för ambitiösa klimatmål.

Under 2013 meddelade regeringen att Sverige har beredskap att bidra med cirka 300 miljoner kronor till FN:s Gröna klimatfond under 2014. Det är positivt att Sverige visar konkret stöd för klimatfonden men dessa pengar kommer helt och hållet från biståndsbudgeten trots att klimatfinansiering, enligt klimatkonventionen, ska vara "ny och additionell". Regeringen menar att allt stöd som ges över den internationellt överenskomna biståndsnivån på 0,7 procent av BNI är "nya och additionella" medel. Detta är enligt vår mening inte acceptabelt då det innebär att regeringen överger en procentmålet.

Säkerhet, vapenexport och kopplingen militära och civila insatser

Väpnat våld, konflikter och bristande säkerhet hör till de största hindren för global utveckling, och fattiga människor är särskilt utsatta. Den svenska vapenexporten har trots regelverken mer än tredubblats under de senaste tio åren. 2012 gick mer än en tredjedel av exporten till icke-demokratier, inklusive diktaturer. Sverige måste stoppa vapenexporten till krigförande länder och länder som bryter mot mänskliga rättigheter, samt införa ett bindande demokratikriterium med utgångspunkt i PGU.

Internationellt sett är den ökande graden av sammanblandning av militära insatser med humanitära insatser och utvecklingsarbete problematisk. Sverige har identifierat problemet, men saknar entydiga riktlinjer för hur politiska, civila, bistånds- och militära instrument ska samverka. Otydligheten har synliggjorts i integrerade insatser i Afghanistan där militärstrategiska mål i vissa fall blivit styrande för hur och var biståndet används på bekostnad av biståndets egna målsättningar. Sverige måste säkra att målsättningar för hållbar utveckling och respekt för mänskliga rättigheter blir överordnade i planering och genomförande av integrerade insatser, och att riktlinjer kring åtskillnad mellan militära insatser och bistånd blir entydiga.

Migration

Migration har stor betydelse för social och ekonomisk utveckling. Sverige arbetar för att fler länder i EU ska ta emot flyktingar genom vidarebosättning i så kallade kvotflyktingprogram. Det är mycket

positivt men det räcker inte. Sverige behöver verka för öppnare gränser och fler lagliga vägar till Europa för både skyddsbehövande och arbetskraftsmigranter. Rapporten pekar också på att Sverige kan främja migranters möjligheter att vara utvecklingsaktörer genom att verka för att sänka kostnaderna för ekonomiska remitteringar, pengar som migranter skickar till sina ursprungsländer, och främja migranters möjligheter att investera remitteringar i utveckling såsom mikrokrediter eller mobiltelefoni.

Företag och de mänskliga rättigheterna

Enligt FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, ska företag respektera mänskliga rättigheter genom hela sin värdekedja, oavsett om det gäller leverantörs- eller kundrelationer. Staten klargör i skriften "Plattform för hållbart företagande" att den förväntar sig att svenska företag ska uppträda ansvarsfullt oavsett var de verkar. Betydande framsteg har gjorts i utvecklingen av policy, rutiner och verktyg men regeringen är fortfarande otydlig i sina instruktioner till Exportkreditnämnden och det statliga bolaget Svensk exportkredit. Hållbarhetsrapportering är vidare ett viktigt verktyg för att olika intressenter, inklusive de som drabbas negativt av ett företags verksamhet, får tillgång till information. Regeringen har hittills inte arbetat för att förstärka EU-kommissionens förslag till direktiv om redovisning av påverkan på miljö och mänskliga rättigheter.

Handelspolitik

Handel är en självklar del av den globala ekonomin som kräver tydliga regler. Handelsavtal reglerar i dag inte bara varuhandel utan också exempelvis vilka instrument länder kan använda för att trygga sin livsmedelsförsörjning. Det är ett positivt första steg att regeringen i 2012 års PGU-skrivelse slår fast att EU:s handelsavtal med afrikanska länder kan stå i konflikt med utveckling. I skrivelsen lyfter regeringen bland annat fram att kritik har riktats mot EU:s krav på en omfattande liberalisering av afrikanska länders handel med EU. Trots det har Sverige inte drivit på för att EU ska vara mer flexibel kring detta.

Sverige bör i förhandlingar som berör handel med råvaror och livsmedel försvara utvecklingsländernas politiska handlingsutrymme att själva utforma åtgärder för att öka livsmedelstryggheten i sina länder. Vad gäller EU:s jordbrukspolitik tog regeringen i förhandlingsarbetet under förra året inte några initiativ till att göra jordbrukspolitiken mer samstämmig med målen för EU:s utvecklingspolitik.

Rekommendationer till den blivande regeringen

Det är tydligt att en stor utmaning ligger i att säkerställa åtagande av PGU på högsta politiska nivå. I rapporten identifieras åtta åtgärder som den regering som bildas efter valet bör genomföra om PGU ska kunna ta de steg framåt som vi anser att den behöver.

1. Gör ett förnyat åtagande om PGU, och som en del av denna nystart skapa en statssekreterargrupp för PGU inom regeringskansliet
2. Placera samordningsansvaret på högsta tjänstemannanivå inom UD
3. Skapa ett arbetsprogram med mätbara indikatorer
4. Tydliggör hur målkonflikter ska hanteras och sträva efter en förbättrad analys av konsekvenser av Sveriges politik
5. Etablera en regelbunden oberoende utvärdering av PGU
6. Stärk riksdagens roll och insyn
7. Skapa fora för en bred dialog med relevanta aktörer
8. Använd utlandsmyndigheterna i genomförandet av PGU

Organisationer bakom Barometer 2014*

ActionAid, Afrikagrupperna, Amnesty, Diakonia, Forum Syd, LO TCO Biståndsnämnd, Plan Sverige, Rädda barnen, Svenska Afghanistankommittén, Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, Svenska missionsrådet, Svenska kyrkans internationella arbete - medlemmar i CONCORD Sverige

Kontakt: Peter Sörbom, CONCORD Sverige, peter.sorbom@concord.se / tel. 0733-80 80 30

* Organisationerna står bakom de övergripande rekommendationerna samt de kapitel de står som undertecknare av.